

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
МИКОЛАЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ В. О. СУХОМЛИНСЬКОГО**

Філологічний факультет
Кафедра германської філології



ЗАТВЕРДЖУЮ

Проректор із науково-педагогічної
роботи

Н.В. Михальченко

«30» серпня 2023 р.

ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ТЕОРІЯ ПЕРЕКЛАДУ

Ступінь бакалавра

Галузь знань 03 Гуманітарні науки

035 Філологія

035.041 Германські мови та літератури (переклад включно),

перша - англійська

Освітня програма: Переклад

2023-2024 навчальний рік

Програму розроблено та внесено: Миколаївський національний університет імені В. О. Сухомлинського

РОЗРОБНИК ПРОГРАМИ: Солодка Анжеліка Костянтинівна, професор кафедри германської філології

РЕЦЕНЗЕНТ: М.В.Герін, Генеральний директор товариства з обмеженої відповідальністю «ТРАНСЛІНК-Україна»

Програму схвалено на засіданні кафедри германської філології

Протокол № 1 від 28.08.2023 р.

Завідувач кафедри германської філології  (Мироненко Т.П.)

Програму погоджено навчально-методичною радою філологічного факультету

Протокол № 1 від 28.08.2023 р.

Голова навчально-методичної комісії  (Дем'яненко О.Є.)

Програму погоджено навчально-методичною радою університету

Протокол № 12 від 30.08.2023 р.

Голова навчально-методичної ради університету 

Анотація

Теорія перекладу – одна з основних нормативних лінгвістичних дисциплін в системі професійного навчання майбутніх перекладачів. Вона вивчає основні поняття теорії перекладу, теоретичні підходи до теорії перекладу вітчизняних та зарубіжних науковців, процес перекладу як вид людської діяльності та його етапи. Зміст дисципліни охоплює основні етапи формування, напрямки та перспективи розвитку теорії перекладу; типи перекладу, мовні рівні, принципи їх взаємодії, типи контексту та контекстуальні взаємозв'язки; психічні процеси, які впливають на процес перекладу; механізми перекладу, принципи забезпечення адекватності перекладу. Предметом вивчення є засоби та способи досягнення еквівалентності у процесі перекладу. Курс «Теорія перекладу» покликаний забезпечити глибоке засвоєння студентами історичних процесів у галузі перекладу та використання історичного досвіду для вірного відтворення значень комунікативних одиниць мовою перекладу; формування базових, спеціальних і специфічних складових професійної компетентності, яка є сукупністю знань, умінь і навичок, які дозволяють майбутньому перекладачеві успішно розв'язувати професійні завдання.

Ключові слова: мовні рівні, типи контексту, контекстуальні взаємозв'язки, механізми перекладу, адекватність перекладу, еквівалентність перекладу.

Summary

Theory of Translation is one of the main normative linguistic disciplines in the system of professional training of future translators. It studies the basic concepts of translation theory, theoretical approaches to translation theory of Ukrainian and foreign scholars, the translation process as a type of human activity and its stages. The content of the discipline covers the main stages of formation, directions and prospects for the development of translation theory; types of translation, language levels, principles of their interaction, types of context and contextual relationships; mental processes that affect the translation activity; translation mechanisms, principles of ensuring the adequacy of translation. The subject of study is the means and methods of achieving equivalence in the translation process. The course Theory of Translation is designed to ensure deep learning by students of historical processes in the field of translation and the use of historical experience to correctly reproduce the values of communicative units in the language of translation; formation of basic, special and specific components of professional competence, which is a set of knowledge, skills and abilities that allow future translators to solve professional tasks successfully.

Key words: language levels, types of context, contextual relationships, translation mechanisms, adequacy of translation, translation equivalence.

ВСТУП

Програма вивчення нормативної навчальної дисципліни «Теорія перекладу» складена відповідно до освітньо-професійної програми підготовки фахівців першого (бакалаврського) рівня вищої освіти галузі знань 03 Гуманітарні науки, спеціальності 035 Філологія, предметної спеціалізації 035.041 Германські мови та літератури (переклад включно), перша - англійська, освітньої програми: Переклад.

Об'єктом вивчення курсу «Теорія перекладу» є власне переклад як діяльність, як центральний компонент двомовної опосередкованої комунікації, як текст.

Предметом вивчення навчальної дисципліни є: засоби та способи досягнення еквівалентності у процесі перекладу.

Міждисциплінарні зв'язки: курс спирається на навчальні дисципліни, які вже мають бути засвоєні студентами на попередніх курсах: загальне мовознавство, лінгвокраїнознавство, практична та порівняльна граматики практичний курс основної іноземної мови, порівняльна лексикологія англійської та української мов,

1. Мета, завдання навчальної дисципліни та результати навчання

Мета курсу – формування базових, спеціальних і специфічних складових професійної компетентності, яка є сукупністю знань, умінь і навичок, які дозволяють майбутньому перекладачеві успішно розв'язувати професійні завдання.

Завдання курсу. Основними завданнями вивчення дисципліни «Теорія перекладу» є: надати студентам знання, необхідні для вільного орієнтування в основних поняттях і визначеннях, які застосовуються в теорії перекладу; навчити студентів-майбутніх перекладачів теоретичному осмисленню лінгвокультурологічних явищ, показати наявність системної організації мовних одиниць мови оригіналу на різних рівнях і можливість адекватного відтворення їх значень мовою перекладу; показати нормативність мовних явищ перекладу, тенденції їх розвитку й функціонування; забезпечити глибоке засвоєння різних перекладацьких трансформацій та їх використання для вірного відтворення мови оригіналу цільовою мовою.

Курс складається з лекційних і практичних занять та самостійної роботи, які спрямовані на розвиток в студентів творчого мислення, уміння самостійно й об'єктивно аналізувати текст-оригінал і його переклад.

Передумови для вивчення дисципліни: Основні поняття та терміни, якими оперує теорія перекладу, згадувалися в лекційних курсах «Вступ до перекладознавства», «Практичний курс перекладу основної іноземної мови», «Порівняльна лексикологія англійської та української мов», «Теорія мовної комунікації», «Проблеми перекладу науково-технічної літератури» та інше.

На вивчення навчальної дисципліни відводиться 150 годин / 5,0 кредитів ECTS.

Програмні результати навчання:

ПРН7 - Вміти здійснювати іншомовну комунікативну діяльність, демонструючи рівні сформованості мовної і мовленнєвої компетентності на рівні C1 - B 2 з основної іноземної мови і на рівні B 1 – з другої іноземної мови, згідно з Загальноєвропейськими стандартами мовної освіти;

ПРН8 - Демонструвати здатність використовувати знання й уміння з теоретичної граматики, теоретичної фонетики, лексикології, стилістики для іншомовного комунікативного спілкування основною іноземною мовою;

ПРН13 - Вміти реферувати наукові джерела (у т.ч. іншомовні) і оформлювати результати у курсовій роботі з теоретичних дисциплін (теоретична фонетика, теоретична граматики, лексикологія основної мови) та методики викладання іноземних мов;

ПРН14 - Демонструвати навички публічної етичної поведінки;

ПРН15 - Застосовувати навички працювати самостійно і в групі.

Згідно з вимогами освітньо-професійної програми студент оволодіває такими компетентностями:

I. Загальнопредметні:

ЗК1 - здатність до абстрактного мислення, до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел;

ЗК4 - здатність вдосконалювати власне навчання з розробленням навчальних і дослідницьких навичок;

ЗК10 - здатність працювати в міжнародному контексті;

ЗК12 - здатність ідентифікувати особистісний профіль фахівця з обраною ним індивідуальною стратегією життєдіяльності та гуманістичною спрямованістю на діяльність філолога, яка зорієнтована на вітальні, соціальні та професійні цінності.

II. Фахові:

ФК1 - **Здатність** здійснювати іншомовну комунікативну діяльність з основної іноземної мови; другої іноземної мови для реалізації професійних завдань і особистісних намірів;

ФК2 - **Володіти** системою лінгвістичних знань, що включає в себе знання основних явищ на всіх рівнях мови і її функціональних різновидів;

ФК3 - **Володіти** конвенціями мовного спілкування в іншомовному соціумі, правилами й традиціями міжкультурного спілкування з носіями досліджуваної мови;

ФК4 - **Здатність** самостійно опановувати нові знання, критично оцінювати набутий досвід з позицій останніх досягнень філологічної науки та соціальної практики;

ФК5 - **Володіти** теорією виховання й навчання, сучасними підходами в навчанні іноземним мовам, що забезпечують в учнів розвиток мовних, інтелектуальних і пізнавальних здатностей, ціннісних орієнтацій, готовність до участі в діалозі культур;

ФК6 - **Здатність** до професійного удосконалення, підвищення кваліфікації.

3. Програма навчальної дисципліни

Кредит 1. Предмет і завдання курсу.

Тема 1. Переклад в історії людства.

Переклад як громадське явище. Роль перекладацької діяльності в історії людства. Перекладацька діяльність видатних представників вітчизняної та зарубіжної культури.

Історична еволюція перекладацької діяльності. Особливості виникнення і розвитку перекладу. Перекладацька діяльність у XVI-XVIII ст. Переклад у сучасному житті.

Формування і розвиток теорії. Формулювання вимог, котрим повинен відповідати переклад. Язикові і культурно-історичні розходження як основа «теорії неперекладності». Поняття «мистецтво перекладу».

Тема 2. Предмет і завдання курсу.

Предмет теорії перекладу. Визначення поняття «переклад». Переклад як створення тексту, комунікативно рівнозначного оригіналу. Функціональні, смислові та структурні аспекти комунікативної рівнозначності. Інші види мовного посередництва: скорочений переклад, адаптований переклад, анотація, реферат, резюме.

Загальна та спеціальна теорія перекладу. Порівняльний аналіз як основний метод перекладацького дослідження.

Лінгвістичні та екстралінгвістичні аспекти перекладу. Лінгвістичні та комунікативні моделі перекладу.

Об'єктивна і суб'єктивна сторона перекладацької діяльності. Вивчення перекладацьких відповідностей та перекладацьких трансформацій («засоби перекладу»).

Види перекладу. Різноманітний характер перекладацької діяльності. Характерні особливості художнього та інформативного перекладу. Специфіка перекладу текстів різних функціональних стилів. Особливості письмового та усного перекладу. Переклад з аркуша.

Кредит 2. Проблема еквівалентності в перекладі.

Тема 3. Проблема еквівалентності в перекладі.

Поняття семантичної еквівалентності оригіналу і перекладу.

Поняття типа еквівалентності. Комунікативно-ситуаційні і мовні аспекти змісту висловлювання. Різниця між визначенням ситуації у висловлюванні і способом її описання. Смислові функції мовних значень. Особливості досягнення еквівалентності перекладу на рівні різних типів еквівалентності.

Поняття адекватності перекладу. Основні випадки порушення еквівалентності перекладу: буквальний і вільний переклад.

Два етапи перекладу: розуміння оригіналу і вибір варіанта перекладу. Співвідношення цілого і частини при перекладі. Текст як одиниця перекладу.

Поняття перекладацької відповідності. Лексичні, фразеологічні та граматичні відповідності. Одиничні та множинні відповідності. Контекст і ситуація, їх роль у розумінні значення слова.

Кредит 3. Моделі перекладу.

Тема 4. Моделі перекладу.

Семантична модель. Денотативна модель. Трансформаційна модель. Теорія закономірних відповідей. Теорія рівнів еквівалентності. Комунікативна модель перекладу.

Прагматика перекладу. Залежність перекладу від характеру аудиторії та цілі перекладача. Поняття прагматичної еквівалентності перекладу. Поняття комунікативного ефекту перекладу та прагматичної адаптації перекладу.

Кредит 4. Перекладацькі трансформації як спосіб досягнення еквівалентності.

Тема 5. Трансформації в процесі перекладу.

Розуміння перекладу як перетворення тексту оригіналу в текст перекладу. Основні види перекладацьких трансформацій. Транскрипція і транслітерація. Перекладацьке калькування. Лексико-семантичні заміни: конкретизація, генералізація та модуляція значення мовної одиниці при перекладі. Синтаксичне уподібнювання. Поділення і об'єднання речень при перекладі. Граматичні заміни одиниць різного рівня. Лексико-граматичні трансформації. Антонімічний переклад. Експлікація та компенсація.

Кредит 5. Структурно-типологічні особливості текстів в перекладі.

Тема 6. Структурно-типологічні особливості текстів в перекладі.

Особливості перекладу науково-технічних текстів. Особливості перекладу офіційно-ділових текстів. Особливості перекладу публіцистичних текстів. Особливості перекладу художніх текстів.

3. Рекомендована література

Базова:

1. Алимов В.В. Теория перевода. Перевод в сфере профессиональной коммуникации. – М.: КомКнига, 2006.
2. Бреус Е.В. Курс перевода с английского языка на русский. – М.: Р. Валент, 2007.
3. Комиссаров В.Н. Современное переводоведение. – М.: Изд-во «ЭТС», 2000.
4. Коптілов В.В. Теорія і практика перекладу. – К.: Вища школа, 1982.

5. Латышев Л.К., Семёнов А.Л. Перевод: теория, практика и методика преподавания. – М.: Академия, 2003.
6. Максимов С.Є. Практичний курс перекладу. – К.: Ленвіт, 2013.
7. Мамрак А.В. Вступ до теорії перекладу. – К.: Центр учбової літ-ри, 2009.
8. Рецкер Я.И. Теория перевода и переводческая практика. Очерки лингвистической теории перевода. – М.: «Р.Валент», 2007.
9. Семёнов А.Л. Основные положения общей теории перевода. – М.: Изд-во Российского ун-та дружбы народов, 2005.
10. Тюленев С.В. Теория перевода. – М.: ГАРДАРИКИ, 2004.
11. Основи перекладознавства / За редакцією А.Є.Нямцу. – Чернівці: Рута, 2008.

Допоміжна:

1. Казакова Т.А. Художественный перевод. Теория и практика. – СПб.: ООО «Инъязыздат», 2006.
2. Карабан В.І. Переклад англійської наукової і технічної літератури. Граматичні труднощі, лексичні, термінологічні та жанрово-стилістичні проблеми. – Вінниця: Нова книга, 2004.
3. Корунець І.В. Вступ до перекладознавства. – Вінниця: Нова книга, 2008.
4. Komissarov V.N., Korolova A.L. A Manual of translation from English into Russian. – М, 1990.
5. Miram G., Daineko V., Taranukha L. & others. Basic Translation. – Kyiv: Elga, Nika-Center, 2002.
6. Білозерська, Л. П. Термінологія та переклад : навч. посіб. / Л. П. Білозерська, Н. В. Возненко, С. В. Радецька. – Вінниця: Нова книга, 2010. – 232 с.
7. Латышев, Л. К. Перевод: теория, практика и методика преподавания : учебник / Л. К. Латышев, А. Л. Семенов. – 3-е изд., стер. – М. : Академия, 2007. – 192 с.
8. Nesterenko, N. A Course in Interpreting and Translation : посіб. для студентів та викладачів ВНЗ / N. Nesterenko, K. Lysenko. – Вінниця : Нова книга, 2006. – 248 р.
9. Некряч, Т. Є. Через терни до зірок: труднощі перекладу художніх творів : для студентів пер. ф-т вищ. навч. закладів : навч. посіб. / Т. Є. Некряч, Ю. П. Чала. – Вінниця : Нова книга, 2008. – 200 с.
10. Nikolenko, A. G. Translating Car Terminology = Переклад автомобільної термінології: English-Ukrainian-Russian : навч. посіб. / A. G. Nikolenko. – Vinnytsia : Nova Knyha publishers, 2010. – 240 р.
11. Переклад англійської громадсько-політичної літератури. Система державного управління США : навч. посіб. / за ред. Л. М. Черноватого, В. І. Карабана. – Вінниця : Нова Книга, 2006. – 400 с.
12. Переклад англійської економічної літератури. Економіка США: загальні принципи : навч. посіб. / за ред. Л. М. Черноватого, В. І. Карабана. – 2-ге вид., допов. – Вінниця : Нова Книга, 2007. – 416 с.
13. Переклад англійської юридичної літератури : навч. посіб. / за ред. Л. М. Черноватого, В. І. Карабана. – 3-тє вид., випр. і доп. – Вінниця : Нова книга, 2006. – 656 с/
14. Ребрій, О. В. Переклад англійської громадсько-політичної літератури. Європейський Союз та інші міжнародні політичні, економічні, фінансові та військові організації : кн. для викладача : навч. посіб. / О. В. Ребрій ; за ред. Л. М. Черноватого, В. І. Карабана. – Вінниця : Нова Книга, 2010. – 100 с.
15. http://onu.edu.ua/pub/bank/userfiles/files/rgf/theory_practice_translate/Metodichn_iVidania/Metodychnyi_posibnyk_teoriya_perekladu.pdf

16. <http://rep.knlu.edu.ua/xmlui/bitstream/handle/787878787/182/Rudkivskyi.pdf?sequence=1>

4. Форма підсумкового контролю успішності навчання: залік.

5. Засоби діагностики успішності навчання: самостійна робота, контрольна робота.